

ACCIÓ VALENCIANA

«Vergonya eterna a aquells
que despreciant son idioma
alaben el dels altres».

DANT ALIGHIERI.

Bòletí quinzenal ■ Orgue d'ACCIÓ CULTURAL VALENCIANA ■ Redacció i Administració: Jorge Juan, 13

Preus de Subscripció: simpatizant, 3 pessetes a l'any; actiu, 1 pesseta al mes; protector, 2 pessetes al mes.

ANY I - N.º 5

VALENCIA 15 JUNY 1930

10 CÈNTIMS

EDITORIALS

La nostra posició

El grup de redactors i de col·laboradors fixos que edita esta fulla, te dos trets definidors que ens aplega tots: el seu universitarisme i la seua valenciania.

A banda d'açò, és lògic que dins l'estima que tots sentim pel nostre país, hi hajen distints matissos d'apreciació en quan al grau de personalitat de la nostra patria en relació als altres agrupaments peninsulars, com igualment en la labor a realitzar per tal d'arribar a una coordinació amb les altres terres a les que ens mereixen més profundes característiques racials.

Per açò volem deixar establert d'una vegada, la nostra actitud: ACCIO VALENCIANA aspira a ésser l'orgue informatiu del nostre moviment cultural i al mateix temps, una tribuna on coincidixquen les veus de tots aquells que es creguen que tenen la seua paraula a dir en el present resorgir de la nostra personalitat històrica.

Aixís puix, en aquest camp neutral cadascú, amb llur signatura defensarà el camí que crega més convenient a seguir per als patriotes.

Nòta

Els nostres lectors hauràn vist que des del número prop passat hem augmentat el tamany de la nostra fulla. Aixina venim a complir una promesa que ferem ja al eixir al carrer.

Gràcies al favor del públic i al apoï decidit de bon nombre de protectors estem segurs que no setà esta la darrera millora i ampliació que hem d'establir en est nostre periòdic. Cal que tots ens ajuden, i cadascú dels nostres lectors deu convertir-se en un propagandista de la nostra obra, cercant entre els seus amics i coneguts, nous lectors i subscriptors i àdhuc anunciants, que ens aseguren un més potent vida econòmica.

Pensem que açò es un negoci, però un negoci que es fa a nom de Valencia i per tal de millorar els seus bens espirituals, que de retruc ens hauràn d'afavorir a nosaltres que som els seus fills.

Ara necessitem justificar-nos del retràs amb que han eixit alguns números. Com que no es res de vergonyós podem dir el motiu: tot el pes de la redacció i administració cau

sobre alguns xicots que hem tingut que entendre'ns en aquestes setmanes últimes amb els examens de l'Universitat. D'ahí dit retràs, d'ahí també la quantitat una mica excessiva d'errades que s'ens han escapat en els textos darrers, i que culminen en aqueix número 4 on fins la fetxa hem donat mal. Però el

lector no deixarà de reconeixer certa originalitat en el fet d'haver donat en un mes tres números d'una fulla *quinzenal*.

Però prometem no fer-ne més d'eixes originalitats. Al número del 31 de maig, afixquen-li vintiquatre hores, i consideren-lo com del primer de juny. i ja podem seguir.

Ensaigs Valencians

La llengua valenciana

II

Sabut es ja que ans que la filologia s'hi troba el sentiment. I la intervenció d'aquest "imponderable" llança per terra les més asenyades construccions de la raó.

La qüestió sobre la relació entre idioma i dialecte sembla que ha d'ésser eterna. Tothom es d'acord en reconeixer en una cultura, diversos estats, que corresponen a diverses categories socials i en la llengua que li serveix de vehicle, a diversos tipus de llenguatge. En aquests distints cercles lingüístico-culturals la flor de l'idioma es representada pel llenguatge literari, que teòricament es com la selecció dels més bells mots i de les formes més pures de la llengua popular.

Però en la realitat històrica i vital, açò no pot entendre's d'un mode excessivament matemàtic. Precisament una ullada superficial al procés formatiu de qualsevol de les llengües d'una més pura dignitat literaria ens mostra quelcom prou distint.

Quan una nacionalitat lingüística comença a conrear sa llengua amb una finalitat artística, pren sempre com a base el dialecte parlat en la contrada on aquest fenomen de superació es realitza. Es després, quan ja s'ha fixat la morfologia, quan hom pren d'altres contrades aquells mots que mancaven en el recó del país on el desvellament artístic prengué cos. Aixís va succedir als països castellans on el dialecte de la Castella extricta serví de base a la llengua culta amb menyspreu dels altres dialectes de Lleó, Andalúcia, Aragó, etc. Així també a Italia, on el toscà ha surat per damunt dels altres dialectes gràcies a haver tingut la fortuna de produir-se en la seua variant, les grans figures migevals i del Renaixement.

Entre nosaltres el cas es repeteix ara. Queda tan lluny la gran floració literaria dels segles d'independència que be podem parlar d'un naixement, més que d'una Renaixença.

La variant catalana de la nostra llengua, compta hui amb la quasi totalitat dels autors i lectors que lligen en la llengua nadiua. No es necessita doncs ésser molt fi d'esperit, per a poder predir, que dú el camí que mena a l'hegemonia.

Açò, donada l'actual situació de redreçament nacional es produiria rapidíssimament, si no fos per una altra circumstància històrica, de no menys realitat vital. Aquesta circumstància consisteix en un fet que tothom

coneix: i es el de que la nació—que provisionalment apellarem "catalana"—ha vixcut des de son oríge escindida en diversos estats sobirans. Per tant el moviment uniformador tropeça, tot just iniciat amb les fronteres materials i morals—de suspicàcia—de l'altra regió.

En els exemples exposats—Castella, Italia—açò no pot succedir puix que la llengua de l'Estat coincideix amb la nacional, per tant hi té una força i una autoritat que la impossessa sense resistències.

Entre nosaltres no passa res de tot això. Tota la labor a realitzar ha d'ésser producte d'un acord previ i clar està que açò dificulta i àdhuc impedirà per molt de temps que s'arribe al front únic. El localisme triomfa, amb la seua amor a les propies variants dialectals i la morfologia de la llengua haurà d'esperar molt encara per a arribar a uniformar-se.

Es ben comprensible l'afany dels catalans per tindre una llengua perfectament fixada, tant como ho siga el francès o el castellà. Però aquest desig tan plausible—i que tots compartim—no és possible en molt de temps. Obliden ells, que aqueixes llengües qu'els serveixen d'incentiu duen des del Renaixement un treball continu de tanteig, i que hui han restat dins la corrent viva de l'idioma aquelles paraules que un contrast continuat ha fet acatar com a més aptes.

A la llarga, es l'ús qui selecciona i enténar-ne a supplantar-lo per una *autoritat* per gran que ella ho siga—i per a nosaltres ho es molt—es voler cegar la "fons vitae" de l'idioma. Si ens fixem amb els clàssics castellans—que son els que millor coneguem entre els estrangers—hi trobarem un gran repertori de dialectalismes i formes arcaiques que la literatura ha anat deixant a les vores del camí. No vullgam nosaltres donar a llum una criatura tan perfecta i adulta, que ens naixca un monstre.

Admetam per molt de temps encara la pluralitat de formes que la selecció ja es farà per sí mateix. I defuixcam el localisme que tant es troba entre els que parlem de l'idioma valencià, com entre els que a Barcelona *retra-dueixen* els textos valencians, reconeguent aixís una frontera lingüística, que sols es una fantasma.

E. G. N.

Valencia i juny 1930.

Les Lletres

Revista de Llibres

Barròc valencià

L'Història de l'esculptura valenciana, pot dir-se que apenes si està esbossada. En la majoria dels llibres espanyols relatius a escultura, els valencians casi mai son esmentats i la seua llabor apenes si mereix un lleuger comentari. Urgix, doncs, fer desaparèixer aquesta gran llacuna del art valencià.

Lo seu estudi en els segles XIV i XV es difícil de realitzar. La monomania iconoclasta de totes les èpoques, aguditzada en lo segle XVIII, ens impediex jutjar objectivament les obres d'aquests artistes.

En les centúries XVI i XVII—edat d'or de la pintura valenciana—l'esculptura passa a ocupar un lloc secundari. Es innegable el merit dels pintors valencians d'aquesta època, lo qu'explica l'entusiasme qu'el poble valencià sentia per les seues obres. Es compren, puix, la poca belligerancia qu'es concedia als escultors.

Tal volta va contribuir al extraordinari predomini de la pintura, la partida prematura del genial escultor Damià Forment, que va fer impossible la formació d'un sòlid grup d'escultors renaixentistes.

Naturalment, havia d'aplegar un moment que la pintura valenciana anara cap el seu ocàs, lo que va ocórrer als finals del segle XVII. Aleshores es quan l'esculptura valenciana escomença de bell nou a renaixer. Influències estrangeres—genoveses i alemanyes—actüen enèrgicament, aplegant-se aixís a assolir l'esplèndid barroc valencià que dura fins a mitjans del segle XVIII, quan ja el neo-classicisme imposaba normes rígides als artistes.

Antoni Igual Ubeda, jove doctor en Història, ha assolit plasmar felicíssimament la figura més interessant del barroc valencià: Ignaci Vergara.

Escomença el treball fent la semblança moral del artista, i es innegable qu'el seu jui no pot ser més encertat i aixís es desprèn de la lectura del treball.

Senyala després la bibliografia i fonts que

ha utilitzat, passant de relleu la gran importància que per a l'estudi del art valencià del segle XVIII té el manuscrit titolat "Pintorica Biographia Valentina", del qu'es autor l'erudit Marc Antoni d'Orellana, que vixqué en dita centúria.

S'ocupa després de la família Vergara, de tan arraijada tradició artística a Valencia. Tot seguit ve la biografia en la qu'es nota el primerenc entusiasme que Ignaci Vergara sentí per l'esculptura, lo qu'el portaba a realitzar un obra notabilíssima quan apenes si tenia desèt anys. Aquest amor per l'esculptura i les Belles Arts en general, es mantingué en ell durant tota sa vida, i a ell se deu, en gran part, la fundació de l'Acadèmia de Santa Bàrbara, després Reial Acadèmia de Sant Carles.

Finada la biografia del artista, passa a enumerar les seues obres, tant les religioses com les profanes. Es de gran interès aquesta llista, puix algunes d'elles son de difícil determinació, circumstancia que desapareix després de les feixugues investigacions realitzades per Igual.

Esmenta especialment quatre obres, que son: a la Catedral de Valencia, la Verge del altar major i un grup d'àngels a la façana barròca; el Sant Bruno que va construir per a la Cartuixa de Vall de Crist de Valencia, hui en la Capella de l'Universitat; i la porta del Palau del Marqués de Dos Aigües. Aquestes obres ens donen la mida d'un geni i servixen per a fixar les diverses tendències artístiques que preocuparen al artista.

A la fi del seu treball, s'ocupa l'autor de la significació artística d'Ignaci Vergara, tasca difícil de realitzar i que creiem plenament assolida.

Per a finir: el treball d'en Igual, il·lustrat amb gran luxe de làmines, es de lo més complet que s'ha fet fins ara sobre art valencià, i ens dona a conèixer una modalitat interesantíssima de l'esculptura valenciana, tan poc estudiada i tan digna d'ésser coneguda.

F. MOROTE CHAPA

Informació valenciana

La llengua valenciana a l'Ajuntament i la Diputació

Es ja un fet la declaració de la cooficialitat de nostra llengua a l'Ajuntament i la Diputació, tanmateix com el que la nostra Senyera siga hissada en els dos llocs i en les cases socials de tots els organismes que d'ells depenguen. Tenim gran satisfacció per aquestos fets i ara lo qu'es necessari es qu'estos acords es pòsen en pràctica.

També el Valencia F. C. ha declarat la cooficialitat de la llengua i ha acordat el modificar sa bandera en el sentit de que per una banda pòrte l'ensenyament del Club i per l'altra els colors de nostra Senyera.

Prensa rebuda

Hem rebut per primer volta *Lleida*, setmanari polític d'eixa ciutat i els quaderns primer i segon del any 1930 del butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura. El sumari d'aquestos en el següent:

"La creu dels lleonets de la Catedral de

Tortosa": J. Gudiol; "La cerámica alcorense del Desierto de las Palmas": P. Ramón de María; "El comercio catalán en Sicilia durante la dominación aragonesa": Rosario Flaccomio; "La Obligación": Honorio García; "Fret": B. Artola Tomás; "El Libro de privilegios de Catí": Joan Puig; "Colección de cartas pueblas": Vicente Segarra; "Exposición morellana de arte": Manuel Milián Boix; Notas bibliográficas.

El sumari del quadern II es el següent: "Los Benigaslón de Uxó": Julián Ribera; "Índice del Archivo Municipal de Peñíscola": Juan José Febrer Ibáñez; "Cançó de l'horta": B. Artola Tomás; "Nanos i Jagants": J. Pascual Tirado; "El Castillo de Onda y sus cartas pueblas": Angel Sánchez Gozalbo; "Colección de cartas pueblas", "Un bando de policía rural en el siglo XVII": Honorio García; "Moros y cristianos": Faustino D. Gazulla; "Exposición morellana de Arte": Manuel Milián Boix; "El libro de privilegios de Catí": Joan Puig; "Notas bibliográficas".

Els dos quaderns porten la continuació en folletó de "El doncel de Xérica" i estan guardats amb nombroses làmines.

Valencia en Alemanya

Dos jovens paisans nostres, Llorèns i Perucho, son a hores d'ara a les Universitats de Colonia i Marburg, respectivament donant sengles cursos sobre la nostra llengua.

Ja es de supondre com ens plau poder donar esta noticia als nostres lectors. El fet de l'acullida a les Universitats alemanyes del nostre idioma, i a més el que pugam ja oferir una joventut universitària, capaç de dur esta obra cultural a bon terme, ens obri el pit a més altes esperances.

Vers la creació d'una Acadèmia de la Llengua

Hem anat a cercar hui la opinió d'en Sanchis Sivera. El nom del dòcte canonge de nostra Catedral es prou conegut per a rellevarnos de fer sa presentació. Erudit investigador, especialitzat en l'estudi dels sermons de Sant Vicent Ferrer, ha tingut ocasió de conèixer en ells la parla dels nostres temps d'or, i per tant la seua opinió ha d'ésser de gran vàlua.

Diu En Sanchis Sivera

—¿...?

—A Barcelona anava jo al Institut d'Estudis Catalans i vaig contribuir amb aportacions valencianes a la confecció de les normes ortogràfiques. Estes normes no em semblen perfectes però crec que les debem admetre a títol provisional. El moment valencià actual es com el de Catalunya de 40 anys enllà; ens cal una orientació autoritzada i quan arribe l'hora ja vindran les depuracions detallades.

—¿...?

—Ningú es pot explicar el paper que desempnyaven en l'Acadèmia Castellana els representants de les altres parles peninsulars. Fon una disposició contradictòria, confusa i estèril i crec que han fet bé en atenuar-la ja que altra cosa no es podia fer.

—¿...?

—A Valencia patim encara de personalisme, de cabdillisme. Es imposible per ara tota acció en comú. Si ú diu blanc, tots diuen negre. Mentres no menyspreem les diferències individuals i mirem una mica més dalt no farem res. Mes que parlar debem treballar. Tothom definix les seues opinions particulars pero ningú coopera amb els altres i aixina no s'assolix res.

—¿...?

—Per a solució signe per complet la opinió de Jordi de Fenollar.

—¿...?

—No debem de fer revolució des de dalt. La parla no la deprèn el poble del acadèmic però este deu de netejar. El llenguatge popular de avui es el mateix del segle XV. Els sermons de Sant Vicent els enten tothom en el segle XX. Este idioma fàcil que encara es conserva hui es el que es te que curar i sobre ell ja s'edificarà l'idioma literari.

—¿...?

—Ara es nota un ressorgiment valencianiste pero quan deixe d'ésser sentimental es fa polític però en lo que pertoca a la cultura en el teatre la manca de mitjos per una banda i la de concurrents per altra fa que la seua llabor siga casi nula. Em sembla que encara no ha despertat l'ànima valenciana i el moviment actual si—com desitje—passa d'ésser una moda deu d'enfocarse vers la cultura. N'hi ha un art valencià, es parla de una política però... i de una ciencia? qui s'en recorda?

M. S. G.

i l e s A r t s

De vulgarització històrica

Els Jurats valencians

No coneixem ningú estudi especialment dedicat a estudiar el caràcter qu'els Jurats valencians donaren a l'administració municipal en els nostres gloriosos temps forals, i es una verdadera llàstima que no se li haja ocorrit a ningú historiador valencià mampendre dita tasca qu'ens haguera revelat moltes coses dignes de ser conegudes, redimint-los de la nota de servilisme i sumisió al poder real que alguns mal informats els han donat, puix el cas de Francesc de Vinatea no es únic en nostra història i n'hi ha molts altres en qu'els Jurats valentament defengueren els nostres Furs i privilegis oposant-se a les ordens reals sense por de caure en l'indignació del Rey i fins arrostrant l'excomunió en los conflictes ab l'Esglesia, quan se tractava de defendre a la ciutat.

Moltes son les notes que tenim recullides d'aquesta materia, pero sols ne donarem unes quantes com a demostració de lo que diguem.

En 1372 pretengué Pere el Cerimoniós que la ciutat li donara alguna cantitat per al dot de sa filla, l'infanta Na Joana, que anava a casar-se ab lo Comte de Prades, a lo que se negaren els Jurats allegant, entre altres raons, que la petició no havia segut feta per convinent demanador, ja que tenia que haver-la feta el Rei o son primogènit en persona; obtenint igual resultat negatiu la mateixa pretensió feta anys després a favor de l'infanta Na Lleonor.

Molt curiós es també lo succedit ab el fermall de perles, diamants i balaixos qu'el rei En Martí penyorà a la ciutat; al tractar de coronar-se a Saragossa En Ferrán d'Antequera el demanà als Jurats i aquests acordaren deixar-lo, pero ab la condició de que abans de rebre-lo, dit senyor ab carta pública havia de prometre i jurar sobre'ls sants evangèls per ell corporalment tocats qu'el tornaria dos dies après de celebrada dita festa; lo mateix s'exigí de N'Anfós el Magnànim quan el demanà en 1416, i en els dos casos els Reis, per a lluir dita joia, no tingueren més remei que sometres a les exigències de la ciutat.

També volem recordar l'acort del Concill de 19 d'agost de 1415 de qu'el Rei i la seua familia pagasen les imposicions en la ciutat i contribució d'aquella, acordant-se es signara aquest acord en el finament de les Corts qu'es celebraven a Valencia.

Interminables ens fariem si hagerem de recordar tots els casos en qu'els Jurats valencians resistiren i s'oposaren a les pretensions reals que menyspreaven els nostres drets, i creguem que ja es hora de que se reivindicque sa memoria i s'els traga de l'oblit en que s'els te, i ja que no un monument per lo menys s'els torne a dedicar un carrer, quin nom desapareixcut per una reforma no s'ha posat de nou.

S. CARRERES ZACARÉS

Preguem als subscriptors de fóra qu'ens envien el impòrt de son abonament abans del 1 d'agost proper, entenent que aquells que no ho fassen es que no desijen que s'els sequixca enviant el periòdic.

REVISAT PER LA CENSURA

!!!ERROS!!!

Valencia i lo desamor

Un senyor que li diuen F. Roig Bataller, que escriu en *El Mercantil Valenciano* la secció ¿QUE ME CUENTA USTED?, que confesa ser de Valencia (ho serà per pur accident de naixença i prou), i que per lo vist no ha estudiat la parla vernacle en altres fonts que *La Traca, La Chala, El Fallero* i a lo més en les peces que's representen al teatre Novedades—modèls tots escollits de literatura valenciana (?) confesa impudicament, ço és, sense avergonyir-se, que no entén lo llenguatge cult, no patrimoni de "Lo Rat Penat", si no de tots los valencians conscients, i propugna—jo crec que ni de bona fe—que parie tot lo mon en valencià, però el castellaniçat, el corromput, malament, com es manté en los dominis del poble.

Ignore l'alcanç que pretén donar al seus versos l'autor de l'escrit que comentem; pero qualsevulla que este siga ens sugerix aquests desfavorables juins.

Si ho diu perque li manquen idees matrius per a acomplir la cutia obligació revella escassim enginy per a cercar motius, i sal àtica per a la glosa donosa.

Si per menyspreu o burla a la llengua dels clàssics, palessa una bàrbara irreverència envers les formes belles i una propensió incurable als gusts vulgars.

Si lo que escriu respón al criteri noblement sentit de que la llengua escrita ha de reflectir la morfologia i la fonètica en us en la capitalitat i pobles dels voltants, que no pas d'aquells racons del Reyalme on es conserva amb tota sa pureza, estaria lo manco indigne, pero ens va a permetre qualques consideracions a son equivocac i desacreditador punt de vista.

Si vosté sent lo patriotisme valencià sobre tota altra mena de patriotismes, vol dir-se, que si ho es vosté de còs sancer, sense cap de restricció espanyolista, si vosté ret a la saviesa homenatge en qualsevol manifestació de l'art o de la ciència ha de comprendre.

Que'l valencià que vosté desija es incult fonètica, morfològica i ortogràficament, car es parla i escriu de semblant manera: *El meu hermano. El tío de Pedro es Arsobispo, Valensia, cuna de sabios, Els párpados de Pepita, A cueta limpia. Aní a comulgar, Vamos hombre. Que sa cregut ell;* enormitats llengüístiques que trasladades al castellà serien:

...Bon jour don Luis. Agame una omelette. Enciende la lumiera. Mi fille petite se llama Lola. Yo la regardaba. Madama Catarina, o be estes altres:

Esta pader es muy alta, Este vestido me lo trugió mi pare. Aiga paz. Biba la Birjen. Ombre Qodicioso. Armas al ombro. Asiéntese o benga con mi. Gírese contra mí, has estao ueno, bengo de la caie. Na, seña Pura, ques una bestia lo que la quero, jozú que varvaridaz.

Es açò lo que vosté pretén per a la seua llengua nativa? perque si admet per a valencià totes les llicències i baixeses no hi ha raó de fer excepció ni per al castellà ni per a ninguna altra llengua cultivada. Llavors vosté ¿per qué escriu segons les regles de *La Real Academia de la Lengua Castellana*?

Es que lo castellà escrit es lo fonèticament parlat pels intellectuals ni molt manco el popular entre les classes més humils de la societat?

Vosté sap o té la obligació de saber que ni

en lo castellà ni en ninguna altra parla oficial es dona eixe cas de coincidència absoluta. Es puix, els dels que pensen com vosté un raonament de la plebs i que rònegament a ella pòt justificar. ¿Qué s'escriga talment com el pòble indòcte pronuncia? ¡¡Aviat estaria lo castellà!!

Que no es de bons valencians ni de persona mijanament progresiva, malograr els intents que jòvens esforçats s'han proposat dur avant sense altres armes que llur sacrifici personal ni mes ideal que assolir per a Valencia el llòc d'honor que'n justícia li correspon per sa tradició i per sa puixança en totes les activitats humanes i en tots los temps.

Hui, mercés a uns quans hòmens de bona voluntat, es publiquen alguns llibres i revistes—pòques, dissortadament—en llengua valenciana culta, i es deure sagrat en tots nostros ajudar i difondre aquestes lectures.

¿Qué menys podrem pregar que no ens pòssen trabes ni obstacles, als que essent valencians de naixença no amen de còr i de seny a Valencia!

Els cal que aixina òbren encara que sols siga pel respecte que la propia persona es mereix. Lo principi de la dignitat humana está per tot arreu reconegut, i la porta en menycapte, qui se vanagloria d'ignorancia.

Ser bòn ciudadá valencià no és contrau a òure de pèu i descobert l'Himne Regional, cantar-li al Micalet i despotricar contra Sevilla. Ans bè es evitar per tots los mijans de nostre trevall i amor a la casa pairal, que puga dir-se com feu "A B C", qu'l més preat verhicle del pensament com ho es la llengua, siga en los valencians *un dialecte pòbre d'extensió i de contingut, que no mereix cap respecte*, i afeixic jo:

Barreja de barbarismes castellans i paraules indígenes corrompudes, gloriós monument enderrocat i esdevingut muntó de runes, més que per l'òbra centraliçadora i uniformista de l'Estat Espanyol per l'actitut suicida del inconscient i distragut, per la de l'egoisme venal i la sempre malvada del valencià renegat, tributari i adulador, que's fórja—ell mateix—els fèrros de son esclavatge.

ISMAEL ROSELLÓ.

Ciutat de Valencia, a 6 de Juny de 1930.

Els artistes valencians a l'Exposició Nacional de Belles Arts de Madrid

Questió previa.—Qui haja vist l'exposició de qu'ens ocupen o al menys haja fullejat el catàleg, hurà pogut apreuar l'absència de pòsitius valencians ja consagrats o en plena possessió del èxit: Benlliure, Benedito, Josep Mongrell, Ignaci Pinazo, Capuz i Adsua-ra. Ja sabem que les exposicions nacionals compten amb bona cantitat d'enemics, puix que sols van denodadament a elles, sens pararse a discutir condicions, els qu'escomencen, sols amb desijos de mostrar les seues obres, i quan més, d'assolir una tercera medalla. Qui ja posseix una *segona* i més una *primera* es troba amb lo conflicte que li planteja son amor propi davant lo perill de no assolir una recompensa major. Altra causa ve a ésser lo menyspreu, no ja cap la manifestació d'art que deu ser l'exposició sino vers als premits oficials, quina protecció ja no es necessaria en bon nom de cases. Siga una causa o altra, el fet concret i digne de planyer es que l'exposició de 1930 carix en general d'alts valors

artístics, i sobre tot, en lo qu'es referix a València, de figures que hagen desctacat notòriament de lo demés, com ha ocorregut en tantes ocasions.

Premiats oficials.—Hagueren pogut posar-ho a modo de col·lofó, i encara no posar-ho. Hem preferit procedir *honradament*, encara que nostre criteri vaja prou separat del oficial, i que, en tot cas, es cosa prou coneguda, citant los premiats per lo que toca als valencians. En pintura: segon medalla a Tuset, i tercera a Esteve. En Escultura: primera a Beltrán, i tercera a Lluís Benedito. I en art decoratiu, una tercera medalla a Sanchis Mora.

I.—PINTURA.

Salvador Tuset posseeix una estètica, sobre tot, molt *agradívola*, encara als ulls dels no—intel·lectuals i dels no—entesos. Jo l'admire molt per el seu sentiment dels interiors amb quelcom velazquí en l'interpretació dels temes i de la qualitat de tons. Es una manera com altra qualsevol d'interpretar el nostre esperit ciutadà que, en contraposició a la vida del horta, es plàcid i mut. A un carrer ombriu, un casó de portal ample, i en una habitació del principal—1830—una senyoreta, de falda guarnida que s'abomba dessus la cadira on s'as seu, pinta un quadre delitósament rampló; una finestra dona al hort, d'aon entra, amb la llum del vespre, l'harmonia dels teuladins que poblen, com un palau de conte d'infants, els arbres coputs. Amb aquest assumpte va compondre Tuset el seu quadre "Pintora romàntica" que ja verem fa temps en lo nostre "Cercle de Belles Arts", i que ara li ha fet assolir la segon medalla.

Quelcom de tot açò podriem dir de Gabriel Esteve, que ha presentat "El Viàtic de l'horta", llenç de grans proporcions per a lo que hui s'acostuma, i que també havíem vist a València. Sabuda es la joventut d'Esteve i els seus èxits des de la Nacional de 1926 a la recent exposició de Barcelona. Un "Interior de barraca valenciana" li va donar el primer èxit: amb un altre interior ha assolit ara la tercera medalla. Esperem prompte una major recompensa a la seua llabor constant, puix que gracies a éstos i altres pintors de *retrat* seguix mantenint València la seua tradició pintòrica dignament. En "El Viàtic de l'horta", presenta Esteve la resolució de molts problemes tècnics que li donen una valorització independent del mèrit espiritual—perfectament vista l'emoció sentimental del moment—amb el dibuix, plé d'escorços, i les llums tan diverses en qualitat i quantitat, que donen un gran nombre de dificultats en la coloració.

Darrere dels *premiats*, cal fer una revisió general dels artistes valencians—de naixença o d'esperit—que han presentat obres d'algún interès.

Teodor Andreu, el veterà professor ja premiat amb tercera medalla en la Nacional de 1929, presenta un ben entonat "Retrato de la señora Banús".

Cecili Plá, presenta "La filla del alcalde de Manzanera".

D'alguna valua son les obres de Bertomeu Mongrell.

A la sala IX del primer pabelló, es troba un "Bodegó"; en honor a la veritat hem de reconeixer lo seu alt valor realista. Hi ha un xiquet refermat sobre un llenç de paret ocre i llis que dona una extranya sensació. Hi han uns pollastres morts i pelats, penjats del coll, ja oberts, i baix d'ells uns plats amb les entranyes, la sang, la morella, la *honereta*, tot brillant, olent encara a aigua calenta i a aigua freda, adivinant-se encara la mà de la cuinera que ha comés amb la major tranquil·litat tota aquella destròça. Puix bé: eixe trocet de pintura podria passar com obra mestra en l'estil que Mongrell acapara. No es fácil vore en altre bodegó un troç de pintura plenament, decididament realista, sense cap mena de dissimul espiritualiste; i açò es de molt mèrit. L'altra obra de Mongrell es un retrat del pa-

re de Garcia Sanchiz, molt ben fet però molt mal col·locat, en un racó i en una sala on el més decidit aimador de la pintura no aguanta cinc minuts: tanta era la solana que queia a plom damunt del trespol—de lona—en aquell mai tan ben anomenat *barracó* d'art on s'installa l'exposició.

Rigobert Soler presenta "Peixcadors del mar d'Eivissa" i "Després del bany" també conegut a València. La segona obra es un estudi "a ple sol", de mèrit innegable, ja reconegut. Més jerarquia té la primera obra, on apareix una família de peixcadors carregats amb el fruit de la jornà, pujant la muntanya al ritme silent de les ones qu'es deixen darrere. Esta obra li haguera fet obtindre una segona medalla si no la tinguera ja. Be sabem que té obres millors. També creguem que quan es decidixca a deslligar-se dels seus models constantment repetits i es definixca pel paisatge o la figura, puga donar d'una volta el esperat "dò de pit".

Pons Arnau presenta "Missió acomplida", qu'es un acceptable paisatge nevat. I "Nit sevillana", que no ens interessa gens.

Ismael Blat no ha estat per aquesta volta encertat en tot lo que ha enviat. Ni "Inclemència", ni "Llunàtic" han pogut cridar l'atenció. I es llàstima, no sols per açò sino per que es un artista de bona escola i de magnífiques promeses.

De Casimir Gracia recordem "L'esglesia de la Sang de Lliria", molt apreuable mostra de la seua aptitud pictòrica a punt de maürar.

Carreño Prieto presenta dos obres, desgraciadament tan verdes—no cap altra paraula—com tot lo qu'hem vist seu. Es una veritable llàstima qu'es perguen les seues magnífiques qualitats de dibuixant i d'artista—composició i sentiment—en eixa aberració del vert

de que nò poden donar idea les fotografies. El dia que no aparega en absolut lo vert pels quadros de Carreño, tindrem la sensació d'estar davant d'una llegítima esperança de la pintura valenciana.

José Manaut i Enric Igual, presenten uns paisatges tan acceptables com tot lo d'ells.

A Estellés Bartual hauria que posar-lo ben endavant, si no seguirem en aquesta reseña el ordre arbitrari dels nostres records i apunts. Es tracta també d'un magnífic pintor d'interiors. "Avia i neta" es una obra plena de serenitat. El ahir i el demà es reunixen dintre d'una cova de Benimamet, junt a la consola heretà dels pares dels pares, signe de lo permanent, junt a lo transitori. L'obra te menys filosofia de la que hem volgut atribuir-li. Es delitósament senzilla, amb dibuix correctíssim i suaus notes de color.

Alfred Clarós presenta dues obres molt interessants: "Els meus fills i jo", i "Xiquet malalt".

L'alacanti Marçal Furió, presenta el acceptable "Llauradors de València". Joaquim Tudela, "Almeher en flòr" i "El Monte de Bernisa". Joaquim Mompó, "El Barranc del mascarar". Rafel Perales, "Basa de Sant Onofre". Josep Ros, un quadret "Trattoria" (Venecia). Joan Bte. Porcar, "Lo carril" i "Terra de moscatell".

Finalment, per a acabar d'una volta aquesta primera etapa de la revisió dels valencians a l'Exposició de Madrid, citarem els dos paisatges de Novella: "Parc de Maria Lluïsa" i "Vores del Guadalquivir", tan característics d'aquest artista, i, com sempre, detallades, per a no ser una fotografia, i completament faltes de llum per a ésser pintura.

ANTONI IGUAL.

Lo que V. pot assolir dels Establiments F. GARCÍA MUÑOZ

Servici inmillorable

en Llibreria Mèdica, Nacional i estrangera.

Construcció irreprotxable

en el Mobiliari Clínic.

Material d'alta qualitat

en l'Instrumental quirúrgic.

Aparells insuperables

en Elèctre-Metzina.

Condicions de pagament

molt favorables.

Servei segur i ràpid

en llurs distintes Seccions.

N'oblíde qu'aquesta Casa, per s'organització i per ser una de les primeres d'Espanya, pot donar-li en condicions molt favorables, quant necessite per a sa carrera i per al eixercici professional.

IMSA MARCA D'ALTA CALITAT

Establiments F. García Muñoz

C. Hospital, 14 : VALENCIA : Telefón 13475